

Syrjäytymisen ehkäisemisen mestarikurssi

4.4.2017

OSA 2: SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMINEN NUORUUDESSA
JA KOULUTUKSESSA



Jos nuori putoaa koulutuksen rattaista, hän on vaarassa syrjäytyä. Syitä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämiselle voivat olla perheen periytyvä huono-osaisuus, erityistuen katkeaminen peruskoulun jälkeen tai altistuminen syrjinnälle esimerkiksi seksuaalisuuden takia. Syrjäytymisen syihin perehtyminen auttaa löytämään ratkaisuja sen ehkäisyyn.

Johanna Kallio

Miten ja miksi huono-osaisuus periytyy?

Erikoistutkija
jomkall@utu.fi
[TITA](#), Twitter: @TITAconsortium

Jouni Välijärvi

Huolestuttaako PISA? Syrjäytyvät pojat ja syrjäytyvät alueet.

Professori
jouni.valijarvi@jyu.fi
[Oma Linja](#), Twitter: @omalinja

Isto Turpeinen & Pauli Rautiainen

Sukupuolisensitiivisen taidekasvatuksen mahdollisuudet nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä

Tutkijatohtori (Turpeinen),
professori (Rautiainen)
isto.turpeinen@uniarts.fi,
pauli.rautiainen@uef.fi
[ArtsEqual](#), Twitter: @ArtsEqual

Mistä on kyse?

Huono-osaisuus eli matala koulutustaso, toimeentulotuen asiakkuus, köyhyys ja työttömyys periytyvät vanhemmilta lapsille. Periytyvyys johtuu esimerkiksi perheen heikosta taloudellisesta tilanteesta tai kotona opituista malleista.

Ratkaisu:

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta voi vähentää tasaamalla sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia eroja perheiden välillä. Tasaaminen voi onnistua huolehtimalla lapsiperheiden ensisijaisesta sosiaaliturvan tasosta, laadukkaasta varhaiskasvatuksesta ja nuorten toisen asteen koulutuksesta.

Mistä on kyse?

Itäsuomalaisten poikien matematiikan taidot ovat taantuneet voimakkaasti 2010-luvun aikana. Myös poikien luottamus omaan osaamiseen heikkeni.

Ratkaisu:

Rakennetaan "itäsuomalaista matematiikkaa" yhdessä oppilaiden kanssa."

Mistä on kyse?

Tutkimuksissa on havaittu erityisesti poikien kynnistyvän ja suhtautuvan kielteisesti koulunkäyntiin. Kynnisyys johtaa esimerkiksi koulun keskeyttämiseen tai siihen, että nuori ei jatka opintoja peruskoulun jälkeen.

Ratkaisu:

Poikien tarpeet tunnistava taidekasvatus vähentää kynnisyyttä. ArtsEqual-hankkeessa tutkitussa taidekasvatuksessa pojille suunnattu taideopetus on osa koulupäivää.

Ilmiö tai ongelma?

Alhaisen tulotason perheen nuori keskeyttää toisen asteen koulutuksen todennäköisemmin kuin korkeatuloisen perheen nuori. Erot keskeyttämis-todennäköisyyksissä eivät ole kuitenkaan kasvaneet mikäli nuoren taustamuuttajat ja aikaisempi peruskoulumenestys huomioidaan.

Ratkaisu:

Syrjäytymisen mekanismeista tiedetään vielä hyvin vähän. Tarvitsemme lapsista ja lasten koulumenestyksestä parempia rekisteripohjaisia tilastoja, jotka tuotetaan mm. valtakunnallisten loppukokeiden avulla. Satunnaiskokeiluilla ja jatkuvalla tuen arvioinnilla saamme tietoa siitä, mikä toimii parhaiten.

Mistä on kyse?

Peruskoulussa erityistä tukea tarvitsevat lapset jäävät useammin ilman toisen asteen tutkintoa. Ongelman ydin on siinä, että erityinen tuki katkeaa peruskoulun jälkeen.

Ratkaisu:

Lainsäädännön on veloitettava peruskoulut huolehtimaan erityistukea tarvitsevien nuorten sijoittumisesta jatko-opintoihin tai työelämään siirtymävaihesuunnittelun avulla. Lisäksi yläkoulun ja toisen asteen opinto-ohjaajien on tartuttava enemmän yleisen ohjauksen sijaan erityisohjaukseen, ja lukioihin on palkattava erityisopettajia.

Ilmiö tai ongelma

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat koulussa ja työpaikalla syrjintää, väkivaltaa ja epäasiallista kohtelua. Syrjintä heikentää nuorten mahdollisuuksia menestyä koulutuksessa ja työelämässä.

Ratkaisu:

Oppilaitosten ja työpaikkojen käytäntöjä on kehitettävä vähemmistöille turvallisemmiksi. Esimerkiksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat voi koota julkiseen tietokantaan, jotta hyvät käytännöt leviävät paremmin. Terveys- ja tukipalveluja tulee kehittää tukemaan seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden haasteissa. Lisäksi sukupuolen korjaus prosessia ja vahvistamista koskeva lainsäädäntö tulee uudistaa ihmisoikeuksia ja yksilön itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi.

Hannu Karhunen

Toisen asteen opintojen keskeyttäminen ja tulemat.

Tutkijatohtori
hannu.a.karhunen@jyu.fi
[Oma Linja](#), Twitter: @omalinja

Markku Jahnukainen

Onko erityisopetuksesta korjaajaksi?

Professori
markku.jahnukainen@helsinki.fi
[Taidot Työhön](#), Twitter: @taidottyöhön

Jukka Lehtonen

Syrjäyttääkö seksuaalinen suuntautuminen?

Dosentti
jukka.p.lehtonen@helsinki.fi
[WeAll](#), Twitter: @WeAllFinland

Jokaiselle nuorelle on taattava toisen asteen koulutus yhdenvertaisuuden ja erityistuen avulla

Mitä keskusteltiin Mestarikurssin toisessa osassa?

Syrjäytymisen ehkäiseminen nuoruudessa ja koulutuksessa –seminaari herätti runsaasti käytännön ratkaisuehdotuksia Syrjäytymisen ehkäisemisen mestarikurssilla 4.4.

Pitkittänyt toimeentulotuen asiakkuus periytyy

– Huono-osaisuus periytyy ja ennustaa heikompaa koulumenestystä, sanoi **Johanna Kallio**.

Syy periytyvyydelle on vielä epäselvä.

Lapset oppivat vanhemmiltaan arvoja, asenteita ja toimintamalleja. Niukuus aiheuttaa vanhemmissa stressiä ja näköalattomuutta. Jos vanhempien päivät kuluvat selviytymiseen, voi rooli lapsen tukemisessa jäädä vähäiseksi.

Ratkaisuksi Kallio ehdotti muun muassa puuttumista lukiokirjojen kustannuksiin ja ammattikoulujen materiaalimaksuihin.

Oppimista pitää tukea yksilöllisesti

Jouni Välijärvi pui uuden PISA-vertailun tuloksia.

Niiden mukaan sukupuolten ja alueiden väliset erot oppimistuloksissa ovat kasvaneet.

– Pojat ovat lukutaidossa puolitoista vuotta tyttöjä jäljessä. Se vaikuttaa koulutusvalintoihin ja lopulta työmarkkinoihin, hän kertoi. Keskustelussa pohdittiin peruskoulun rakenteellista uudistusta.

– Onko kaikille sama yhdensisältöinen peruskoulu enää järkevä? Välijärvi kysyi.

Taidekasvatus edistää koulumenestystä ja itsetunnon kehittämistä

– Syrjäkuntien poikien sivistykselliset perusoikeudet toteutuvat huonosti muihin suomalaisiin oppilaisiin nähden, kertoi **Pauli Rautiainen**. Pojat eivät valitse vapaa-ajalla taideharrastusta.

Isto Turpeinen kertoi koulupäivään kytketyn taidekasvatuksen ja tanssiharrastuksen vähentävän lasten kielteistä suhtautumista kouluun.

Pelkkä peruskoulun tutkinto jättää nuoren herkemmin töiden ja opintojen ulkopuolelle

– Toisen asteen opintojen keskeyttäminen

vaikuttaa kielteisesti myöhempään työllisyyteen ja tulotasoon, kertoi **Hannu Karhunen**.

Yleisö oli kiinnostunut siitä, mistä opintojen keskeyttäminen johtuu ja kuinka sitä voisi ehkäistä. Karhunen ja muiden paikalla olleiden tutkijoiden mukaan tarvitaan lisää seurantatutkimuksia ja kattavampaa tilastotietoa nuorista.

– Koulutus toimii, sillä se ehkäisee syrjäytymistä, Karhunen sanoi.

Erityisoppilaat tarvitsevat tukea jatko-opintoihin ja työhön siirtymisessä

Erytyistuki katkeaa peruskoulun jälkeen, ja se heikentää toisen asteen koulutukseen siirtymistä ja tutkintojen loppuun suorittamista.

– Lukiossa on oppilaita, joilla on oppimisvaikeuksia, mutta kaikissa lukioissa ei ole erityisopetusta, kertoi **Markku Jahnukainen**. Erytyisopettajan ja opinto-ohjaajan yhteistyö on tehokas voimavara.

Yleisöstä nousi ehdotus velvoittaa kunnat seuraamaan ja pitämään huolta jokaisesta nuoresta 21-vuotiaaksi saakka. Sote-uudistuksen myötä juuri nyt on aika edistää uusia ratkaisuja.

Yhdenvertaisuutta edistävät hyvät käytännöt yhteiseen tietopankkiin

Jukka Lehtosen mukaan seksuaalinen suuntautuminen ei syrjäytä vaan siihen liittyvät oppilaitosten ja työpaikkojen asenteet ja käytännöt. Syrjintä vaikuttaa nuorten koulutus- ja uravalintoihin.

– Oikeudenmukaisuus ja turva antavat keskittyä olennaiseen ja ennaltaehkäisevät itsetunto-ongelmia, kertoi Lehtonen.

Keskustelussa palataan takaisin taidekasvatukseen. Se voi auttaa nuoria harjoittelemaan turvallisesti oman sukupuoli-identiteetin ilmaisua.

Lisätietoja seminaarin aiheista saa seuraamalla tutkimuskonsortioita Twitterissä, verkkosivuilta ja osoitteesta www.tasaarvostn.fi.

Seminaarisarjan järjestää kolme STN-rahoitteista tutkimusohjelmaa:

Tasa-arvoinen yhteiskunta

Osaavat työntekijät – menestyvät työmarkkinat

Terveys, hyvinvointi ja elämäntavat

